

4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-40>

УДК 339.543

Желізько Ю.М.

магістр,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Zhelizko Yuliia

Taras Shevchenko National University of Kyiv

КЛЮЧОВІ ВІДМІННОСТІ СИСТЕМИ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ ТА ПРОВІДНИХ ДЕРЖАВ СВІТУ

Досліджено специфіку організації митного контролю, що включає створення зон митного контролю; дотримання переміщення вантажів у встановлених пунктах; контроль за дотриманням маршрутів руху транспортних засобів, встановлених державою, яка переміщує товари; забезпечення контролю за доставкою товарів, переміщених під митним контролем у митниці прибуття; ведення митного оформлення переміщених транспортних засобів, товарів та інших предметів; забезпечення контролю за дотриманням митних режимів. Проаналізовано товарну та географічну структуру українського експорту. Досліджено специфіку оподаткування та митного контролю товарів залежно від вибраного митного режиму. Встановлено, що є відмінності системи експортного контролю України та провідних держав світу (інституційні та організаційні). Обґрунтовано, що, враховуючи євроінтеграційні прагнення України, адаптацію митного контролю потрібно здійснювати до норм Європейського Союзу.

Ключові слова: митний контроль, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, ефективність, транзит, електронна митниця, зарубіжний досвід.

Постановка проблеми. Товари, транспортні засоби та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України, підлягають обов'язковому митному контролю. Метою митного контролю є дотримання законодавства України з державними органами, підприємствами та їхніми посадовими особами, а також дотримання порядку переміщення через митний кордон України товарів, транспортних засобів та інших суб'єктів [12].

Організація митного контролю передбачає для митних органів певний комплекс організаційних дій: створення зон митного контролю; дотримання переміщення вантажів у встановлених пунктах пропуску; контроль за дотриманням маршрутів руху транспортних засобів, встановлених державою, яка переміщує товари під митний контроль; забезпечення контролю за доставкою товарів, переміщених під митним контролем у митниці прибуття; ведення митного оформлення переміщених транспортних засобів, товарів та інших предметів тощо.

Статтею 24 Митного кодексу України встановлено, що товари та інші суб'єкти, які переміщуються через митний кордон України, залишаються під митним контролем [12]. Оформлення декларації є основою для переміщення

вантажів під митним контролем через митну територію України. Період митного контролю закінчується після фактичного вивезення товарів за межі України.

Знання, які документи необхідні для оформлення товарів, дозволить уникнути затримок і заощадити гроші. Перед тим, як імпортувати чи експортувати, слід розглянути багато практичних питань. Підприємства повинні подумати, скільки часу, коштів та зусиль знадобиться для управління імпортовою та експортною діяльністю. Водночас кожна країна має свої особливості, які необхідно враховувати. Тому питання ключових відмінностей системи експортного контролю України та провідних держав світу є надто актуальним із теоретичної та практичної позицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання системи експортного контролю України та провідних держав світу є досить актуальним. Відповідно, є значна кількість публікацій вітчизняних та зарубіжних дослідників про цю проблематику. Так, І.Г. Бережнюк досліджував митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти [1]. А.О. Брачук вивчав особливості забезпечення митної безпеки та митних інтересів

в умовах спрощення митних процедур [2]. О.М. Вакульчик досліджував специфіку використання досвіду ЄС у побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного пост-аудиту в Україні [3]. Данкевич В. Є. досліджував особливості митного регулювання експорту та імпорту сільськогосподарської продукції в умовах асоціації з ЄС [4, 22]. О.М. Десятнюк та М.О. Харкавий досліджували новітню парадигму реалізації митного контролю в умовах спрощення митних процедур [6]. І. Івашук вивчав напрями та перспективи конвергенції митних відносин у глобальному просторі [7]. Система експортного контролю України зазнала змін під час імплементації Угоди про асоціацію [8]. О.О. Книшек досліджував особливості управління ризиками як основу проведення успішного митного пост-аудиту: зарубіжний досвід та українські перспективи [9]. С.П. Коляда та В.І. Рябой вивчали удосконалення “е-митниці” як запоруку розвитку митної справи в Україні [10]. Т.М. Мельник та О.В. Дьяченко досліджували інституціональне забезпечення митного регулювання України в умовах євроінтеграції [11]. Митний контроль в Україні регулюється відповідно до міжнародних угод, провідне місце серед яких належить Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [13]. І. Муратов та І. Месеча досліджували електронне декларування товарів [14]. П.В. Пашко вивчав митні інформаційні технології [16]. О. Федотов, Ю. Федчишин та інші вивчали

специфіку єдиного вікна намитниці [17–20]. Т.В. Шталь досліджував електронну митницю як якісно новий етап надання митних послуг в Україні [21]. Водночас питання ключових відмінностей системи експортного контролю України та провідних держав світу є надто актуальним та потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз ключових відмінностей системи експортного контролю України та провідних держав світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна має розвинену промислову базу та багаті сільськогосподарські угіддя. У країні також є досить багато мінеральних ресурсів, які використовуються як для місцевого використання, так і для експорту. Так, за 2018 рік Україна експортувала товарів на суму 47,4 млрд доларів США. Ця сума в доларі відображає зниження на 12,1% з 2014 року, але на 9,1% покращення з 2017 по 2018 рік. У таблиці 1 представлена товарна структура експорту у січні-травні 2019 року.

З континентального погляду 55,8% українського експорту за вартістю було поставлено в інші європейські країни, а 31,7% – на азіатські. Україна відвантажила ще 8,7% товарів за вартістю до Африки. Менший відсоток припадає на Північну Америку (2,8%), Латинську Америку (0,6%), виключаючи Мексику, але включаючи Карибське море. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України у 2018 році наведена у таблиці 2.

Таблиця 1

Товарна структура експорту у січні-травні 2019 року*

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт		
	тис. дол. США	у % до січня-травня 2018	у % до загального обсягу
Усього	20895133,7	107,4	100,0
у тому числі			
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	552852,9	117,0	2,6
II. Продукти рослинного походження	4924525,4	135,3	23,6
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	2030691,4	103,2	9,7
IV. Готові харчові продукти	1384557,5	113,9	6,6
V. Мінеральні продукти	2027934,4	117,5	9,7
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	752302,7	101,0	3,6
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	282473,5	95,7	1,4
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	62457,0	84,2	0,3
IX. Деревина і вироби з деревини	624394,4	98,6	3,0
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	352853,2	103,9	1,7
XII. Взуття, головні убори, парасольки	86114,4	91,5	0,4
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	167595,9	106,7	0,8
XIV. 71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	27623,2	155,5	0,1
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	4709863,8	91,6	22,5
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	1833660,5	93,5	8,8
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	332773,2	132,3	1,6
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	72141,3	132,6	0,3
XX. Різні промислові товари	352738,4	102,1	1,7
XXI. Твори мистецтва	185,9	140,0	0,0

Джерело: [5]

*Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами у 2018 році*

	Експорт		Імпорт		Сальдо
	тис.дол. США	у % до2017	тис.дол. США	у % до2017	
Усього	47334987,0	109,4	57187578,0	115,3	-9852591,0
Російська Федерація	3652603,7	92,8	8090391,3	112,3	-4437787,6
Польща	3257248,5	119,6	3641921,5	105,4	-384673,0
Італія	2628763,8	106,5	2033022,5	125,1	595741,3
Туреччина	2352356,0	93,4	1714301,8	135,8	638054,2
Німеччина	2208355,5	125,9	5983348,8	109,9	-3774993,3
Китай	2200147,4	107,9	7608356,0	134,7	-5408208,6
Індія	2175941,3	98,7	616700,2	109,9	1559241,1
Угорщина	1646045,9	124,1	1260239,9	109,4	385806,1
Нідерланди	1603531,1	95,7	776491,0	120,6	827040,0
Єгипет	1556938,4	85,0	96783,0	125,6	1460155,4
Іспанія	1369890,1	108,7	636756,2	110,0	733133,9
Білорусь	1304196,7	114,1	3786929,0	118,1	-2482732,3
США	1111359,4	134,2	2962372,5	117,3	-1851013,1
Румунія	932648,6	110,8	511105,4	111,6	421543,2
Чехія	878035,7	122,8	1034786,6	119,0	-156750,9
Словаччина	863926,4	131,7	525879,4	103,4	338047,0
Молдова, Республіка	789204,3	111,5	118076,0	110,6	671128,3
Саудівська Аравія	749022,5	144,8	186888,0	102,2	562134,5
Ірак	644070,3	134,4	22,0	12,4	644048,3
Індонезія	616238,4	155,1	259889,2	99,7	356349,2
Бельгія	603521,1	132,3	553841,2	105,9	49679,9
Велика Британія	584229,9	121,7	892120,1	111,7	-307890,1
Ізраїль	580002,9	95,9	212631,0	126,7	367371,9
Австрія	553191,6	103,4	607884,1	125,5	-54692,5
Франція	537647,1	128,3	1480571,5	94,7	-942924,4
Болгарія	513862,3	119,5	259422,0	136,6	254440,3
Об'єднані Арабські Емірати	486162,9	126,4	79227,0	133,4	406935,9
Грузія	479992,2	114,0	133632,7	161,4	346359,6

Джерело: [5]

*Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Враховуючи чисельність населення України в 44 мільйони людей, його загальний експорт в 47,4 мільярда доларів в 2018 році становить приблизно 1100 доларів США для кожного жителя країни. У макроекономічному відношенні загальний експортний товар України становить 12,1% від загального валового внутрішнього продукту за 2018 рік. Слід відмітити, що експорт України до ЄС продовжує зростати набагато швидше, ніж експорт до решти світу. Тоді як експорт до ЄС у 2018 році збільшився на 15% у річному обчисленні, приріст експорту в інший світ був значно менший.

Ключовим фактором, що сприяв уповільненню експорту, став розвиток вітчизняного виробництва, насамперед агропродовольчої продукції. Сільськогосподарські та харчові продукти займають близько третини всього експорту товарів, тому мінливість внутрішніх врожаїв майже неминуче впливає на експорт. У 2017 році Україна збрала менше зерна, насіння соняшнику та сої, що негативно впливає на показники експорту у 2017/2018 маркетинговому році. Напри-

клад, урожай насіння соняшнику в 2017 році знизився на 10%, що призвело до зниження на 8% внутрішнього виробництва соняшникової олії у 2018 році та підризу експорту. Аналогічно, зменшення врожаю сої та ячменю у 2017 році перевело на менший експорт у 2018 році. Коливання глобальних цін було ще одним фактором, що впливав на експорт 2018 року, хоча вплив різнився залежно від продукції. Експортерам пшениці пощастило, компенсуючи менші обсяги експорту високими цінами, тому вартість експорту продовжувала зростати.

Слід відмітити, що обсяги та динаміка експорту також залежить від роботи митниці та політики митного контролю. Усі митні процедури виконує Державна митна служба України. Це спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері митної практики, який був створений у 1991 р. із завданням керувати, координувати та контролювати діяльність митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій щодо виконання законів України з питань митної практики.

Специфіка оподаткування товарів залежно від вибраного митного режиму

Режим	Нарахування та сплата митних платежів		
	Мито	Акцизний податок	Податок на додану вартість
Експорт	Вивізне мито нараховується і сплачується відповідно до ст. 27 частини сьомої ст. 280 та частини четвертої ст. 286 МКУ. Ставки вивізного мита на українські товари, що вивозяться за межі митної території України, встановлюються окремими законами.	Не сплачується відповідно до п.п. 213.2.1 п. 213.2 ст. 213 ПКУ.	Не сплачується відповідно до п.п. а) п.п. 195.1.1 п. 195.1 ст. 195 ПКУ.
Реекспорт	Вивізне мито не сплачується відповідно до п. 2 частини першої ст. 283 та абзацу першого частини п'ятої ст. 286 МКУ, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 16 МКУ.	Не сплачується відповідно до п.п. 213.2.1, п. 213.2 ст. 213 ПКУ.	Не сплачується відповідально до п.п. б) п.п. 195.1.1 п. 195.1 ст. 195 ПКУ.

Джерело: [12]

Відповідно до законодавчих та нормативно-правових актів в Україні є декілька органів, що впливають на митну політику держави: Міністерство фінансів України, яке є основним органом у системі центральні органи виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової та митної політики, та Державна фіскальна служба України. Ці інституції формують політику щодо специфіки оподаткування товарів залежно від вибраного митного режиму (табл. 3).

Відповідно до чинного законодавства (з урахуванням вимог СОТ) в Україні на 99 відсотків товарів встановлюються пільгові адвалорні ставки мита. Це правило поширюється на 162 країни СОТ, 12 країн, з якими укладено Угоду про вільну торгівлю (країни колишнього СРСР) та 55 найбільш прихильних національних держав. Крім того, з 1 січня 2016 року Україна почала поступово знижувати ставки мита на імпорту відповідно до вимог Закону України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII; з 1 січня 2018 року – знижені ставки ввізного мита на нові автомобілі з країн ЄС. Специфіка оподаткування товарів залежно від вибраного митного режиму є одним із ключових питань перевірки під час митного контролю експорту.

Під час здійснення митного контролю посадовими особами митних органів форми митного контролю, встановлені Митним кодексом, є: перевірка документів та даних, необхідних для здійснення митного контролю; митний огляд; повторне дослідження; облік товарів, транспортних засобів та інших предметів, переміщених через митний кордон; інші форми, які не суперечать законам України [12].

Відповідно до міжнародних норм, головною метою експортного контролю сьогодні є нерозповсюдження зброї масового знищення, запобігання контрабанді, протидія незаконному переміщенню товарів та послуг, протидія тероризму шляхом встановлення належного державного контролю за здійсненням міжнародних передач товарів, регулювання міжнародної торгівлі. Для досягнення головної мети експортного контролю більшістю провідних держав світу узгоджені керівні принципи контролю за міжнародними потоками товарів, робіт та послуг.

Однією з провідних практик експортного контролю вважається практика експортного контролю США. Основними ознаками цієї системи митного регулювання є:

- 1) дієвість державного контролю, що забезпечується участю в процесі митного регулювання законодавчої і виконавчої гілок влади;
- 2) створення ефективної законодавчої бази, яка адекватно враховує інтереси держави і суспільства під час формування експортної та імпоротної політики країни;
- 3) виключення можливостей реалізації апаратом виконавчої влади вузьковідомчих інтересів, що не відповідають інтересам держави і суспільства загалом під час експорту чи імпорту певної продукції.

Європейський досвід митного регулювання засвідчує, що митна політика держави може бути як стимулюючою, так і обмежувальною. Стимулювання може мати місце на пільгових умовах оподаткування (звільнення від оподаткування, зниження ставок мита, тарифні квоти). Обмежувальний характер можуть мати пільги із визначеним терміном; перелік товарів, які можуть бути ввезені на територію країни в певній кількості без сплати мита; необхідність підтвердження цілеспрямованого використання товарів, які були ввезені на пільгових умовах.

Вивчення специфіки експортного контролю у країнах-членах ЄС дозволяє стверджувати, що ці країни застосовують низку принципів, відмінних від України, а саме: обов'язковість сплати мита; обмеження або заборона ввезення товарів на митну територію; фіскальна достатність; стійкість та інші. Нині необхідно, щоб Україна та країни члени ЄС не просто обмінювались інформацією з митними органами, щоб результати контролю, які провела українська митниця, визнавала європейська митниця.

В умовах сучасних глобальних викликів системи експортного контролю України та провідних держав світу мають суттєві відмінності: інституційні (нормативно-правове регулювання) та організаційні (митні процедури). Так, в Україні не визначено перелік уповноважених економічних операторів, нормативно-правові акти у сфері митного регулювання не завжди відповідають кращій світовій практиці, значного доопрацювання потребує митний режим транзит, проект електронна митниця реалізується лише на окремих ділянках митниці.

Враховуючи євроінтеграційні прагнення України, адаптацію митного контролю потрібно здійснювати до норм Європейського Союзу. Гармонізація вітчизняного митного контролю до вимог Європейського Союзу можлива за умови реалізації певних дій: по-перше, визнання зі боку ЄС та України уповноважених економічних операторів; по-друге, Україна має гармонізувати та адаптувати своє митне законодавство та нормативно-правові акти із законодавством ЄС, забезпечити належний контроль за роботою митниці; по-третє, запровадити спільну транзитну систему з можливістю обміну інформацією та базами даних; по-четверте, запровадити автоматизоване митне середовище; по-п'яте, забезпечити взаємне визнання результатів окремих форм митного контролю.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Митна політика України в сучасній ситуації багато в чому залежить від євроінтеграційного вектору розвитку країни. Хоча імплементація законодавства ЄС до національного митного законодавства відбувається повільно. Одним із дестимулюючих факторів цього процесу є нерозвиненість митної інфраструктури. При цьому митна політика може нести стимулюючі та обмежувальні цілі. З одного боку, можуть встановлюватися пільгові ставки мита або нульові ставки мита, а з іншого – встановлюються чіткі критерії, невиконання яких зумовлює скасування пільгових режимів. Одним із важливих питань при цьому залишається розмір митного тарифу, який впливає на податкові надходження до бюджету країни.

Іншим чинником, який впливає на ефективність роботи митниці, є експортний контроль. Експортний контроль на митниці передбачає сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції, з метою забезпечення дотримання наявних внутрішніх та міжнародних нормативно-правових актів. Однією з провідних практик експортного контролю вважається практика США, де на законодавчому рівні передбачений захист вітчизняних товаровиробників та чітко простежується протекціоністська політика, яка сприяє налагодженню внутрішнього виробництва.

Враховуючи зарубіжний досвід митного контролю, вітчизняні принципи митної справи потрібно переглянути, оскільки вони не відображають суть усіх економічних і політичних процесів, що відбуваються в митній сфері. Нині системи експортного контролю України та провідних держав світу мають суттєві відмінності: інституційні (нормативно-правове регулювання) та організаційні (митні процедури). Так, в Україні не визначено перелік уповноважених економічних операторів, нормативно-правові акти у сфері митного регулювання не завжди відповідають кращій світовій практиці, значного доопрацювання потребує митний режим транзиту, проект “електронна митниця” реалізується лише на окремих ділянках митниці.

Перспективним напрямом майбутніх досліджень є інституціональне забезпечення митного контролю України в умовах євроінтеграції.

Список літератури:

1. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти. Дніпропетровськ : Акад. мит. служби України, 2009. 543 с.
2. Брачук А.О. Особливості забезпечення митної безпеки та митних інтересів в умовах спрощення митних процедур. *Lex Portus* : юрид. наук. журн. 2017. № 1. С. 156–167. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/7798> (дата звернення: 18.09.2019).
3. Вакульчик О.М. Використання досвіду ЄС у побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного пост-аудиту в Україні. *Економічні науки*. 2012. № 2. С. 11–22.
4. Данкевич В.Є. Митне регулювання експорту та імпорту сільськогосподарської продукції в умовах асоціації з ЄС. *Глобальні та національні проблеми економіки*: електрон. журн. 2015. № 4. С. 57–60. URL: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/12.pdf> (дата звернення: 10.09.2019).
5. Держстат України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2019).
6. Десятнюк О.М., Харкавий М.О. Новітня парадигма реалізації митного контролю в умовах спрощення митних процедур. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2015. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_4 (дата звернення: 20.07.2019).
7. Іващук І. Напрями та перспективи конвергенції митних відносин у глобальному просторі. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 4(29). С. 24–30.
8. Імплементація Угоди про асоціацію: результати та подальші кроки. URL: <http://dia.dp.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Імплементація-Угоди-про-асоціаціюУкраїна-ЄС.pdf> (дата звернення: 06.07.2019).
9. Книшек О.О., Дяченко Є.С., Білан Ю.О. Управління ризиками як основа проведення успішного митного пост-аудиту: зарубіжний досвід та українські перспективи. *Економічні науки*. 2012. № 2. С. 68–75. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsue_2012_2_11.pdf (дата звернення: 13.07.2019).
10. Коляда С.П., Рябой В.І. Удосконалення е-митниці – запорука розвитку митної справи в Україні. *Бізнес Інформ*. 2016. № 3. С. 238–243.
11. Мельник Т.М., Дьяченко О.В. Інституціональне забезпечення митного регулювання України в умовах євроінтеграції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 4(93). С. 5–15.
12. Митний кодекс України (від 13 березня 2012 року № 4495-VI). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.06.2019).
13. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 року (редакція на 26 червня 1999 року). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_6431 (дата звернення: 22.07.2019).

14. Муратов І., Месеча І. Електронне декларування товарів. *Вісник. Офіційно про податки*. 2014. № 27. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7257> (дата звернення: 25.05.2019).
15. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua> (дата звернення: 21.06.2019).
16. Пашко П.В. Митні інформаційні технології. Київ : Знання, 2011. 391 с.
17. Федотов О.П. Єдине вікно – локальне рішення. *Молодий вчений*. 2016. № 2. С. 217–220.
18. Федчишин Ю. Єдине митне вікно: не зупинятися на досягнутому. URL: <https://dt.ua/macrolevel/yedine-mitne-vikno-ne-zupinyatisya-na-dosyagnutomu-.html> (дата звернення: 26.07.2019).
19. Форми митного контролю. URL: http://revolution.allbest.ru/custom/00232416_0.html (дата звернення: 30.07.2019).
20. Формування системи митного аудиту в Україні : монографія / за заг. ред. О.М. Вакульчик. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. 208 с. (Митна справа в Україні. Том 25).
21. Шталь Т.В. «Електронна митниця» – якісно новий етап надання митних послуг в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 1. С. 101–105.
22. Dankevych V., Dankevych Y., Pyvovar P. Clustering of the international agricultural trade between Ukraine and the EU. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2018. Vol. 40. № 3. P. 307–319.

References:

1. Berezniuk I.H. (2009). Mytne rehuliuвання Ukrainy: natsionalni ta mizhnarodni aspekty [Customs regulation of Ukraine: national and international aspects]. Dnipropetrovsk : Akad. myt. sluzhby Ukrainy. (in Ukrainian)
2. Brachuk A.O. (2017). Osoblyvosti zabezpechennia mytnoi bezpeky ta mytnykh interesiv v umovakh sproshchennia mytnykh protsedur [Features of customs security and customs interests in the conditions of simplification of customs procedures]. *Lex Portus : yurydychn. nauk. zhurn.* (electronic journal), № 1, pp. 156–167. Available at: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/7798> (accessed: 18.09.2019).
3. Vakulchuk O.M. (2012). Vykorystannia dosvidu yes u pobudovi systemy zakonodavchoho ta metodychnoho zabezpechennia mytneho post-audytu v Ukraini [Using EU experience in building a system of legislative and methodological support for customs post-audit in Ukraine]. *Ekonomichni nauky*, № 2, pp. 11–22.
4. Dankevych V.Ye (2015). Mytne rehuliuвання eksportu ta importu silskohospodarskoi produktsii v umovakh asotsiatsii z YeS [Customs regulation of export and import of agricultural products under the association with the EU]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky* (electronic journal), № 4, pp. 57–60. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/12.pdf> (accessed: 10.09.2019).
5. Derzhstat Ukrainy [State Statistics Committee of Ukraine.]. Ofitsiyni Sait. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 1.08.2019).
6. Desiatniuk O.M., Kharkavyi M.O. (2015). Novitnia paradyhma realizatsii mytneho kontroliu v umovakh sproshchennia mytnykh protsedur [The newest paradigm for the implementation of customs control in the context of simplification of customs procedures]. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Efektyvna ekonomika»*. № 3. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_4 (accessed: 20.07.2019).
7. Ivashchuk I. (2010). Napriamy ta perspektyvy konverhentsii mytnykh vidnosyn u hlobalnomu prostori. [Directions and prospects of convergence of customs relations in the global space]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. № 4(29). pp. 24–30.
8. Implementatsiia uhody pro asotsiatsiiu rezultaty ta podalshi kroky [Implementation of the Association Agreement: results and next steps]. Available at: <http://dia.dp.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Імплементация-Угоди-про-асоціацію-Україна-ЄС.pdf> (accessed: 06.07.2019).
9. Knyshchek O.O., Diachenko Ye.S., Bilan Yu.O. (2012). Upravlinnia ryzykamy yak osnova provedennia uspishnoho mytneho post-audytu zarubizhnyi dosvid ta ukrainski perspektyvy [Risk management as a basis for successful customs post-audit: foreign experience and Ukrainian prospects]. *Ekonomichni nauky*, № 2, pp. 68–75. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsue_2012_2_11.pdf (accessed: 13.07.2019).
10. Koliada S.P., Riaboi V.I. (2016). Udoskonalennia e-mytnytsi – zaporuka rozvytku mytnoi spravy v Ukraini [Improving e-customs is the key to the development of customs in Ukraine]. *Biznes inform*, № 3, pp. 238–243.
11. Melnyk T.M., Diachenko O.V. (2017). Instytutsionalne zabezpechennia mytneho rehuliuвання Ukrainy v umovakh yevrointehratsii. [Institutional support of customs regulation of Ukraine in the context of European integration.]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. № 4(93), pp. 5–15.
12. Mytnyi kodeks Ukrainy (vid 13 bereznia 2012 roku № 4495-VI) [The Customs Code of Ukraine]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (accessed: 15.06.2019).
13. Mizhnarodna konventsiiia pro sproshchennia i harmonizatsiiu mytnykh protsedur (vid 18.05.1973 roku (redaktsiia na 26 chervnia 1999 roku) [International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures of 18 May 1973 (revised 26 June 1999)]. Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_6431 (accessed: 22.07.2019).
14. Muratov I., Mesecha I. (2014). Elektronne deklaruvannia tovariv [Electronic declaration of goods]. *Visnyk. Ofitsiino pro podatky* (electronic journal), № 27. Available at: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7257> (accessed: 25.05.2019).
15. Ofitsiyni veb-sait derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy [Official Website of the State Fiscal Service of Ukraine]. Available at: <http://sfs.gov.ua> (accessed: 21.06.2019).
16. Pashko P.V. (2011). Mytni informatsiini tekhnologii. [Customs information technology. Kyiv : Znannia. (in Ukrainian)
17. Fedotov O.P. (2016). Yedyne Vikno – Lokalne Rishennia [The only window is a local solution]. *Molodyi vchenyi*, № 2, pp. 217–220.

18. Fedchyshyn Yu. Yedyne mytne vikno ne zupyniatysia na dosiahnutomu [The only customs window: do not stop there]. Available at: <https://dt.ua/macrolevel/yedine-mitne-vikno-ne-zupinyatisya-na-dosyagnutomu-.html> (accessed: 26.07.2019).
19. Formy mytnoho kontroliu [Forms of customs control]. Available at: http://revolution.allbest.ru/custom/00232416_0.html (accessed: 30.07.2019).
20. Vakulchuk O.M. (ed.) (2014). Formuvannia systemy mytnoho audytu v Ukraini [ormation of the customs audit system in Ukraine] : monohrafiia. Khmelnytskyi : PP Melnyk A.A. (Mytna sprava v Ukraini. Tom 25).
21. Shtal T.V. (2013). «Elektronna mytnytsia» – yakisno novyi etap nadannia mytnykh posluh v Ukraini [Electronic Customs is a new stage of customs services in Ukraine]. *Naukovyi visnyk poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, № 1, pp. 101–105.
22. Dankevych V., Dankevych Y., Pyvovar P. (2018). Clustering of the international agricultural trade between Ukraine and the EU. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 40, no 3. pp. 307–319.

КЛЮЧЕВЫЕ ОТЛИЧИЯ СИСТЕМЫ ЭКСПОРТНОГО КОНТРОЛЯ УКРАИНЫ И ВЕДУЩИХ СТРАН МИРА

Исследована специфика организации таможенного контроля, включая создание зон таможенного контроля; соблюдение грузов в установленных пунктах; контроль за соблюдением маршрутов движения транспортных средств, установленных государством, перемещение товаров; обеспечение контроля за доставкой товаров, перемещенных под таможенным контролем к таможене прибытия; ведение таможенного оформления перемещенных транспортных средств, товаров и других предметов; обеспечение контроля за соблюдением таможенных режимов. Проанализирована товарная и географическая структура украинского экспорта. Исследована специфика налогообложения и таможенного контроля товаров в зависимости от избранного таможенного режима. Установлены различия системы экспортного контроля Украины и ведущих государств мира (институциональные и организационные). Обосновано, что, учитывая евроинтеграционные стремления Украины, адаптацию таможенного контроля нужно осуществлять с нормами Европейского Союза.

Ключевые слова: таможенный контроль, внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, эффективность, транзит, "электронная таможня", зарубежный опыт.

KEY DIFFERENCES OF THE UKRAINE'S EXPORT CONTROL SYSTEM AND THE LEADING COUNTRIES OF THE WORLD

In the article we investigate the specifics of customs control organization, which includes the creation of customs control zones; observance of movement of goods in the established points; control over the observance of the traffic routes of the vehicles established by the moving state; ensuring control over the delivery of goods transferred under customs control at the customs office of arrival; maintaining customs clearance of displaced vehicles, goods and other objects; ensuring compliance with customs regimes. We have analyzed the commodity and geographical structure of Ukrainian exports. The specificity of taxation and customs control of goods, depending on the selected customs regime, is investigated. It is established that there are differences between the export control system of Ukraine and the leading countries of the world (institutional and organizational). It is justified that given the European aspirations of Ukraine, the adaptation of customs control should be carried out to the norms of the European Union. The legal conditions for export control are specified at the state and enterprise levels in the form of orders, instructions and procedures for carrying out export control procedures. In a narrow sense, at a pharmaceutical company export control involves having the regulatory, technical documentation for the production of pharmaceutical products verified to comply with international standards and GMP, licensing, certification and to obtain authorizations for the activity and production. The internal and external types of export control are aimed at ensuring reduction of the number of non-observances in the conditions of production of pharmaceutical products and meet the strategic goal, which is to ensure the international competitiveness of Ukrainian pharmaceutical products. We have justified that the harmonization of domestic customs control and customs procedures to the requirements of the European Union is proposed to be implemented at the expense of: recognition by the EU and Ukraine of authorized economic operators; harmonization and adaptation of the legislation and regulations of Ukraine with the EU legislation, ensuring proper control over the work of customs; introduction of a common transit system with the possibility of exchange of information and databases; introduction of automated customs environment; ensuring mutual recognition of the results of individual forms of customs control.

Key words: customs control, foreign economic activity, export, import, efficiency, transit, "e-customs" foreign experience.